

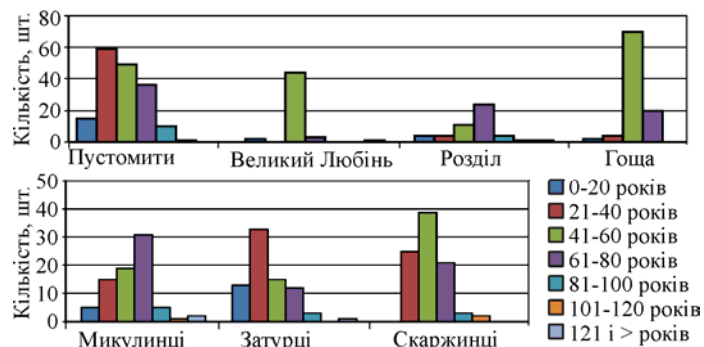

Рис. 7. Вікова структура робінії звичайної

У насадженнях палацово-паркових комплексів Західного Лісостепу зафіксовано значну кількість вікових дерев липи дрібнолистої. Так, вікові екземпляри становлять 66 % у насадженнях цього виду в парку смт. Великий Любін. У п'ятих парках (Пустомитівському, Грядецькому, Плотичівському, Микулинецькому, Гошанському) вікова структура липи дрібнолистої представлена усіма віковими групами (рис. 8).

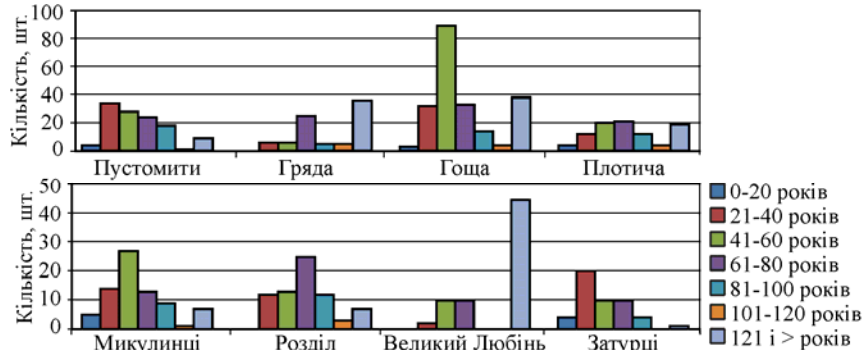

Рис. 8. Вікова структура липи дрібнолистої

Загалом під час інвентаризації насаджень палацово-паркових комплексів виявлено 768 дерев-довгожителів, що належать до 29 видів та 3 форм. Найчисельнішими є ясен звичайний (169 шт.), дуб звичайний (*Quercus robur* L.) (141 шт.), липа дрібнолиста (139 шт.) та гіркокаштан звичайний (62 штуки). Старовікові дерева, які збереглися до наших днів, дають певне уявлення про первинні насадження палацово-паркових комплексів, хоча і не відображають їх повного таксономічного складу. Дерев-довгожителів також мають значну наукову, господарську й естетичну цінність, надаючи насадженням більшої виразності своїми могутніми розмірами, кремезними стовбурами та розлогими кронами. Зазвичай, вікові дерева ростуть на перехресті алей, неподалік від палацу та малих архітектурних форм, на галявинах та узліссях, трапляються також і у паркових масивах.

Велика кількість виявлених дерев-довгожителів свідчить про значні можливості щодо формування довговічних та стійких фітоценозів палацово-паркових комплексів. Тому так важливо не лише створити необхідні умови для розвитку молодих рослин, а й продовжити довговічність старих за допомогою різноманітних технологічних прийомів – омолоджувального обрізування, боротьби зі шкідниками та хворобами, підживлення.

Загалом динаміка структури палацово-паркових насаджень залежить від кількісних змін у співвідношенні вікових категорій не тільки основних паркоутворювальних, а й нечисленних та другорядних деревних рослин. Проведені дослідження щодо встановлення видового різноманіття та вікової структури дають змогу здійснити прогностичну оцінку розвитку насаджень палацово-паркових комплексів в майбутньому та розробити заходи з їх оптимізації.

Література

1. Воронов А.Г. Геоботаника : учебн. пособ. [для студ. ВУЗов] / А.Г. Воронов. – М. : Изд-во "Выш. шк.", 1973. – 384 с.
2. Таблиці ходу росту і товарності насаджень деревних порід України. – К. : Вид-во "Урожай", 1969. – 109 с.

Денисова Г.В. Возрастная структура насаждений дворцово-парковых комплексов Западной Лесостепи

На основании инвентаризации насаждений 13 дворцово-парковых комплексов Западной Лесостепи произведен анализ их видового разнообразия и возрастной структуры по эдификаторным древесным породам. Установлены количественное представительство разных видов деревьев, их соотношение в насаждениях дворцово-парковых комплексов. Определена таксономическая структура деревьев-долгожителей.

Ключевые слова: дворцово-парковые комплексы, древесные растения, возрастная структура насаждений, деревья-долгожители, Западная Лесостепь.

Denysova G.V. Planting age structure of the palace and park complexes in Western Forest-Steppe

The research of the age structure variety according to edificatory tree types was done based on planting inventorying of thirteen palace and park complexes in Western Forest-Steppe. The quantitative representation of different tree types and their correspondence in planting of the palace and park complexes was defined. It was also defined taxonomic structure of long-living trees.

Keywords: palace and park complexes, timber plants, planting age structure, long-living trees, West Forest-Steppe.

УДК 712.[253+4](44)

Доц. А.А. Дзиба, канд. с.-г. наук;

магістр А.О. Кузнецова; студ. Б.Р. Сидорук –

НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ

НИВАКИ У "ДИСНЕЙЛЕНДІ" ПАРИЖА

Розглянуто історію виникнення мистецтва нівакі, проаналізовано особливості японського, європейського нівакі, їх відмінні риси. Розглянуто стилі нівакі, які використано у паризькому Диснейленді, зокрема вісім стилів японського нівакі та шість стилів європейського нівакі. Зазначено, що для створення нівакі використано два види рослин: *Chamaecyparis lawsoniana* Parl. та *Cupressus glabra* L.

Ключові слова: мистецтво Нівакі, "Діснейленд", стиль, Японія, дерево, садовий бонсай.

Під час створення японських садів джерелом і натхненням слугують такі фактори як: безпосередньо країна (пейзажі, географічне розташування, клімат), релігійні вірування (синто і буддизм) та культурна естетика Японії. Ці джерела нерозривно пов'язані і гармонійно поєднані і повинні сприйматись разом, як одне ціле, у японських садах [1]. Одним із елементів японського саду є дерева – нівакі.

Основи мистецтва нівакі виникли з синтоїстського культу найстарішої релігії Японії, яка базується на розумінні гармонії між людиною і природою [2]. Мистецтво нівакі розвивалося впродовж століть під впливом різних філософій, пов'язаних з історією країни. Нівакі – це культура утримання дерева в землі або в контейнері на невеликій площі. Під час формування нівакі використовують майже всі види деревних рослин, використовуючи методи, практиковані протягом сотень років в Японії, при цьому прагнуть створити відчуття старості і зрілості, імітуючи дію природних факторів (вітер, сніг, мороз тощо) або тварин. Оскільки в японській культурі шанували Камі (духовна суть), духів предків і сили матері-природи; а гори, дерева, вода, вітер, каміні, грім розглядають як божественні прояви – мистецтво нівакі, це не тільки один із стилів та садівництва, це – частина японської філософії [2]. Тому актуальним є вивчення нівакі у європейських садах з метою встановлення стилів та використання.

Мета дослідження: виявити та проаналізувати особливості використання нівакі у паризькому "Діснейленді", встановити стиль нівакі та видовий склад рослин, з яких вони створені. Дослідження проводили методом маршпутьних обстежень.

Об'єкт дослідження: нівакі в парку "Діснейленд" Парижа.

Результати дослідження. Традиції і канони у японському суспільстві займають одне з найважливіших місць, тому століттями удосконалювались стилі і стандарти формування ніваки. Є вісім канонічних стилів ніваки, яких дотримуються японські садівники. Розглянемо їх детально. "Текан" – рослина має класичну пряму форму (у дерева – один прямий стовбур) (рис. 1). "Сокан" ("роздвоєний стовбур"), відрізняється від попередньої форми наявністю двох стовбурів, які можуть бути різними за розміром і утворювати одну крону (роздвоєння повинне починатися відразу від землі).

"Сякан" (нахилена форма) – рослини з прямим стовбуром зростають під кутом до поверхні ґрунту або водойми. Рослини у стилі "Сякан" часто висаджують на березі водоймищ, щоб дерево хилилося до води. "Кіотська форма" виникла в місті Кіото (після заготівлі деревини *Cryptomeria japonica* (Thunb. ex L.f.) D. Don, залишалися пеньки, на яких з їх порості формували нові стовбури). У Японії такі нівакі створюють з *Cryptomeria japonica* (Thunb. ex L.f.) D. Don, в Європі – з *Picea abies* L. "Моєгі" (звивистий стовбур) – складна і дуже красива форма нівакі, у якій стовбур має бути таким, що звивається в одній площині (рис. 1). "Кенгай" (поникла форма) – стовбур дерева спрямовують вниз, нижче за саму основу стовбура. "Котобукі" (символічна форма) – форма схожа контурами на ієрогліф "щастя", в японських салах ви-

саджують як дерево-оберіг. "Монкабурі" (дерево над входом) – нівакі формують так, щоб одна нижня гілка була дуже довгою і розташовувалася горизонтально над входом у сад, у цьому стилі формують сосни, таку форму нівакі вважають символом успіху і вдачі [1, 3].

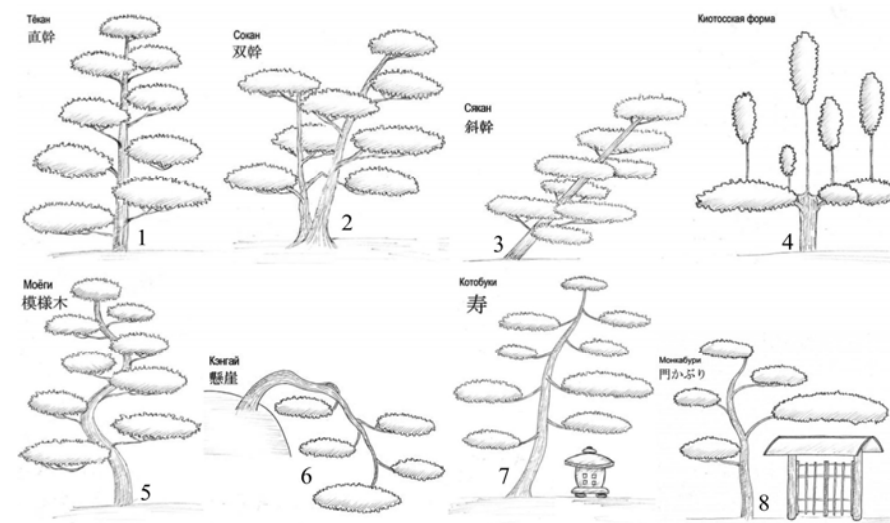

Рис. 1. Стилі японського нівакі: 1) "Текан"; 2) "Сокан"; 3) "Сякан"; 4) "Кіотська форма"; 5) "Моєгі"; 6) "Кенгай"; 7) "Котобукі"; 8) "Монкабурі" [3]

Культура нівакі, що прийшла до Європи, зазнала змін відповідно до клімату і менталітету, з'явилися нові прийоми формування нівакі. Отже, в Європі, можна побачити переважно саме європейське нівакі або топіарні форми, стилізовані під японські нівакі.

Європейські нівакі з'явилися як спроба повторити дерева, сформовані в японських традиціях, їх називають "садовими бонсаями". Бонсай (у перекладі з японської мови – "рослина на підносі") у класичному формуванні – це рослина до 90 см заввишки, яку вирощують в плоскому горщику або на плоскому камені. Форми "садових бонсаїв" переважно копіюють основні стилі "Бонсай" і японських нівакі, але є і форми, не схожі на класичні стилі. Наприклад, форма з безліччю "лап", що відходять приблизно з одного місця.

Перші три стилі європейського нівакі на рис. 2 характеризують форму гілок або помпонів ("Кулі", "Сходи", "Гриби"), наступні три форми – визначають форму стовбура дерева ("Витягнута форма", "Близнюки", "Група") [3].

Формування європейського нівакі (садових бонсаїв) схоже на формування японських дерев, але є і відмінності. Основним мірилом європейського нівакі є не архайчність, а краса. Європейські садівники не дотримуються японського культу чисел і правила трикутника (на кожному стовбурі залишаються лише три гілки). Формування японського нівакі починають з раннього віку рослини за допомогою спеціальних маленьких ножиць.

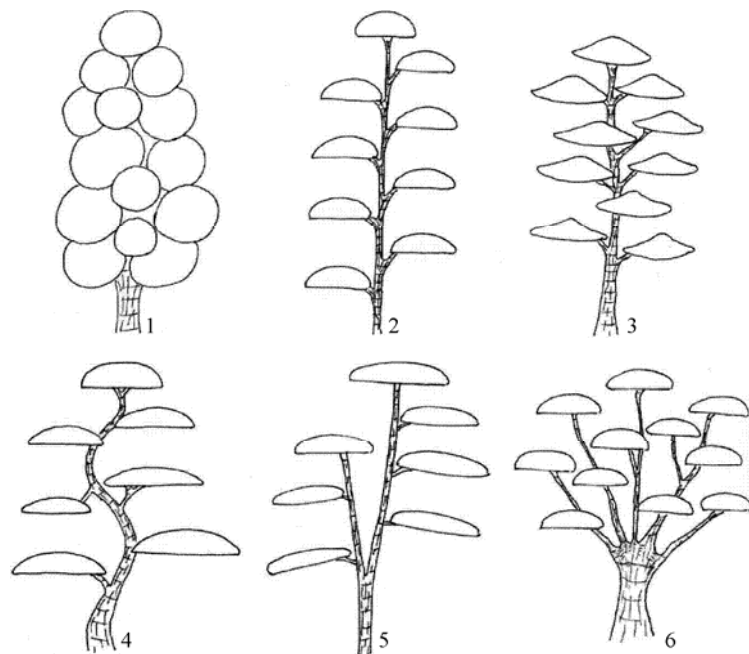

Рис. 2. Стилі європейського нівакі: 1) "Кулі"; 2) "Сходи"; 3) "Триби"; 4) "Вигнута форма"; 5) "Близнюки"; 6) "Група" [1]

В Європі садівники починають формувати дерева в 10-15-річному віці (коли рослина досягла необхідних розмірів) і використовують для цього спочатку пилу і секатор, а потім вже садові ножиці для стрижки. Для фіксації гілок під час формування європейського нівакі використовують синтетичні стрічки (в Японії – бамбукові палички). У традиційному японському нівакі, "лапи" формують шляхом регулярного обрізання (видаленням і укороченням окремих гілок) із збереженням центрального провідника. Тому "лапи" мають трикутну форму, вони зростають і змінюються упродовж всього життя. В європейських нівакі "лапи" формують методом стрижки (укороченням приростів нездерев'янілих гілок, за заздалегідь визначеним контуром, утворюючи на кінцях гілок великі "тарілки"), форму яких підтримують впродовж усього життя нівакі. Для формування європейського та японського нівакі використовують здорові дерева, їх обрізку проводять навесні.

Для створення нівакі використовують як хвойні, так і листяні деревні рослини. Європейські нівакі формують з: *Cedrus deodara* G. Don f., *Chamaecyparis lawsoniana* Parl., *Chamaecyparis pisifera* Endl., *Ginkgo biloba* L., *Ilex aquifolium* L., *Ilex meserveae* L., *Ilex mutchagara* L., *Juniperus squamata* L., *Juniperus media* Lindl., *Pinus nigra* J.F. Arnold, *Pinus parviflora* L., *Pinus sylvestris* L., *Pinus strobus* L., *Taxus baccata* L., *Picea abies* L., *Larix kaempferi* L.

Японські нівакі формують із: *Juniperus chinensis* 'Kaizuka', *Podocarpus macrophyllus* Sweet., *Pinus thunbergii* Parl., *Phillyrea latifolia* L., *Cupressus glabra* L., *Pinus densiflora* Siebold et Zucc.

Сформовані нівакі використовують у різних парках Європи, одним з яких є "Діснейленд" у м. Парижі. На сьогодні у світі існує п'ять "Діснейлендів": в Анахаймі, в Орландо, в Токіо, у Парижі та в Гонконзі. "Діснейленд" у Франції, який створено у 1992 р. є найбільшим парком атракціонів у Європі, він займає площу близько 24 км² [4]. Розглянемо більш детально приклад використання нівакі у європейському парку розваг "Діснейленді" у Парижі.

На території "Діснейленду" у Франції розташовано два тематичних парки: "Діснейленд парк" та "Студія Уолта Діснея". "Діснейленд парк" є найстарішою частиною та центром Діснейленду, він включає в себе п'ять тематичних зон: "Головна вулиця", "Країна пригод", "Країна відкриттів", "Країна фантазії" та "Прикордонна країна". Нівакі у паризькому Діснейленді представлені у двох зонах: "Країні відкриттів" та "Країні фантазії" (рис. 3, 4).

Рис. 3. Нівакі у європейському стилі "Група"

Рис. 4. Нівакі у японському стилі "Текав"

Рис. 5. Нівакі у "Країні Фантазії"

Рис. 6. Нівакі у "Країні відкриттів"

На рис. 3, представлено нівакі, яке є типовим прикладом європейського стилю "Група" (з одного стовбура відходить кілька скелетних гілок, який

за формою нагадуючи розгалужений чагарник). Майже всі нівакі у паризькому "Діснейленді" сформовані саме в стилі "Група" (рис. 4-6) з *Chamaecyparis lawsoniana* Parl. Нівакі у японському стилі ми виявили у "Країні відкриттів", його виконано у стилі "Текан" із *Cupressus glabra* L.

Висновки. Існує вісім стилів японського нівакі та шість стилів європейського нівакі. У паризькому "Діснейленді" методом натурного обстеження ми виявили чотири нівакі різних стилів у "Країні відкриттів" та "Країні фантазії", три з яких виконано за європейською методикою та мають форму "Група", один створено за японською технологією у стилі "Текан" Всього для створення нівакі у паризькому "Діснейленді" використано два види хвойних деревних рослин *Chamaecyparis lawsoniana* Parl. та *Cupressus glabra* L.

Література

1. Niwaki. Pruning, Training and Shaping Trees the Japanese Way. Jake Hobson. Timber Press. 2007. – 236 p.
2. Niwaki – Taille Japonaise et Méditation, 2011. – 1 с. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.japonismus.com/jardins-japon-taille.html>
3. Жуков Федор. Главный агроном питомника "Ниваки" / Федор Жуков // Стили Ниваки. – 2013. – 71 с. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://nivaki.ru/info/articles/style/>
4. Дзиба А.А. Особливості озеленення Діснейленду у Франції / А.А. Дзиба, А.О. Кузнецова // Агробіологія : зб. наук. праць. – Біла Церква : Вид-во Білоцерків. нац. аграр. ун-т. – 2012. – Вип. 8 (94). – С. 67-72.

Дзиба А.А., Кузнецова А.О., Сыдорук Б.Р. Ниваки в "Диснейленде" в Париже

Рассмотрена история возникновения искусства ниваки, проанализированы особенности японского, европейского ниваки, их отличительные черты. Рассмотрены стили ниваки, используемые в парижском "Диснейленде", а именно восемь стилей японского ниваки и шесть стилей европейского ниваки. Отмечено, что для создания ниваки использовано два вида растений: *Chamaecyparis lawsoniana* Parl. и *Cupressus glabra* L.

Ключевые слова: искусство ниваки, "Диснейленд", стиль, Япония, дерево, садовый бонсай.

Dzyba A.A., Kuznecova A.O., Sydoruk B.R. Nivaki is in "Disneyland" of Paris

The history of appearance of art nivaki is considered. The features of the Japanese, European nivaki, their distinctive features are analyzed. Nivaki styles used in Paris Disneyland are considered, including eight styles of Japanese nivaki and six European styles nivaki. Two types of plants: *Chamaecyparis lawsoniana* Parl. and *Cupressus glabra* L. are used for a nivaki.

Keywords: art nivaki, Disneyland, style, Japan, tree, garden bonsai.

УДК 635*9 Доц. Н.Є. Горбенко, канд. с.-г. наук – НЛТУ України, м. Львів

ОДНОРІЧНІ ДЕКОРАТИВНІ РОСЛИНИ У КВІТКОВОМУ ОФОРМЛЕННІ ЛЬВОВА

Подано характеристику асортименту нових декоративних рослин-однорічників у рослинних композиціях Львова. Проаналізовано переваги декоративних однорічних рослин, їх основні джерела надходжень, тенденції до використання, особливості культивування.

Ключові слова: декоративні однорічні рослини, озеленення, асортимент, сорти, розмноження, культивування.

Вступ. Сучасне озеленення потребує від проєктантів та практиків впровадження в культуру нових видів рослин, зокрема декоративних рослин-однорічників.

На відміну від однорічних, багаторічні декоративні рослини надійно зайняли своє місце як постійний елемент об'єктів озеленення різного призначення та підпорядкування, власності, а також розмірів. Багаторічні рослини мають постійну "прив'язку" до умов культивування, щорічно створюють заздалегідь передбачувану декоративну групу, що своїми декоративними якостями доповнить решту елементів озеленення та благоустрою. Однорічні рослини за своїми біологічними властивостями є, зазвичай, більш атрактивними об'єктами, що мають більш рясне цвітіння, певні декоративні або інші властивості, що здебільшого перевершують значущість нескладних у догляді багаторічних рослин. Так, однією із найбільших переваг однорічників є виключна стійкість окремих видів до посухи та приморозків. У сучасному озелененні окремі багаторічні рослини використовують як однорічні власне через економічні чинники, або ж через особливості біології видів. Так, сортові пеларгонії у ампельних композиціях протягом зимового догляду будуть потребувати попереднього транспортування, обрізування у кінці зими наступного року та заміни субстрату із вкороченням кореневої системи, додаткового оброблення хімікатами проти шкідників та хвороб. Сучасне виробництво посадкового матеріалу передбачає використання власних маточників або залучення сіянців, вкорінених живців, експлантів інших фірм та організацій, що значно скорочує площі утримання та витрати на матеріали, дає змогу отримувати омолоджений матеріал, який протягом сезонного розвитку має більш декоративні властивості.

Мета та завдання досліджень. Метою науково-дослідної роботи було вивчення асортименту нових видів-однорічників (посадковий та насіннєвий матеріал), а також вивчення шляхів впровадження в культуру нових видів та сортів, особливостей їх використання та культивування. Дослідження проводили протягом 2007-2012 рр., почато спостереження 2013 р.

Протягом дослідження вивчали каталоги та розсадники провідних фірм-виробників посадматеріалу Львівської обл., асортимент яких містив рослини-однорічники, колекційні фонди ботанічних садів м. Львова (зокрема Ботанічного саду НЛТУ України), а також провідні підприємства України, що поширюють продукцію по всій країні через торговельну мережу та інтернет-магазини. Також вивчали асортимент невеликих підприємств та фірм, приватних колекцій.

Методика досліджень. Дослідження були виконані за загальноприйнятими ботанічними, агробіологічними методиками [3-7, 10, 11]. Для кожного таксону рослин-однорічників або інших рослин як однорічників виконували фотофіксацію, за необхідності – гербаризацію. Для таксонів фіксували тип композиції: квітники, амплі, модулі [1, 7, 9].

Результати досліджень. У садах та парках м. Львова однорічні декоративні рослини використовували здавна. Поштовх для розвитку моди на композиції з декоративних рослин, зокрема з однорічних, дали англійські са-